

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LIX. De iudiciaria potestate Christi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

nes alias creaturas habens regiam & iudiciariam potestatem. Sic igitur si ly secundum quod designet conditionem naturæ, Christus, secundum quod Deus, sedet ad dexteram Patris, idest in æqualitate Patris: secundum autem quod homo, sedet ad dexteram patris, idest in bonis paternis potioribus, præ ceteris creaturis, id est in maiori beatitudine, & habens iudiciariam potestatem. Si uero ly secundum quod designet unitatem suppositi, sic etiam secundum quod homo, sedet ad dexteram Patris, secundum æqualitatem honoris: in quantum scilicet, eodem honore ueneramur ipsum filium Dei cum natura assumpta, ut supra dictum est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod humanitas Christi secundum conditiones suæ naturæ non habet gloriam, uel honorem deitatis: quam tamē habet ratione personæ, cui unitur. Vnde ibidem Damascenus subdit, In qua, scilicet gloria deitatis, Dei filius existens ante sæcula, ut Deus & Patri confubstantialis, sedet conglorificata carne eius: * adoratur enim una hypostasis una adoratione cum carne eius, ab omni creatura.

AD SECVNDVM dicendum, quod Christus secundum quod homo, subiectus est Patri, prout ly secundum quod designat conditionem naturæ, & secundum hoc non competit ei sedere ad dexteram Patris, secundum rationem æqualitatis, secundum quod est homo. Sic autem competit ei sedere ad dexteram patris, secundum quod per hoc designatur excellentia beatitudinis, & iudiciaria potestas super omnem creaturam.

AD TERTIVM dicendum, quod esse in æqualitate patris, non pertinet ad ipsam naturam humanam Christi, sed solum ad personam assumptam: sed esse in potioribus bonis Dei, secundum quod importat excessum aliarum creaturarum, conuenit etiam ipsi nature assumptæ.

SED CONTRA est, quod dicitur ad Hebr. 1. Ad quem angelorum dixit aliquando, Sede a dextris meis, idest in meis bonis potioribus, uel mihi secundum diuinitatem æqualis quasi dicat ad nullum: sed angeli sunt superiores alijs creaturis, ergo multo magis nulli alii conuenit sedere ad dextram patris quam Christo.

RESPON. Dicendum, quod (sicut dictum est) Christus dicitur sedere ad dexteram patris, in quantum secundum diuinam naturam est in æqualitate patris, secundum autem humanam naturam in excellenti possessione diuinorum bonorum præ ceteris alijs creaturis. Vtrumque autem soli Christo conuenit, unde nulli alij, nec angelo, nec homini conuenit sedere ad dexteram patris, nisi soli Christo.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quia Christus est caput nostrum, illud, quod collatum est Christo, est etiam nobis in ipso collatum. Et propter hoc, quod ipse iam resuscitatus est, dicit Apostolus, quod Deus nos quodammodo ei correuscitauit, qui tamen in nobis ipsis non dum sumus resuscitati, sed resuscitandi, secundum illud Ro. 8. Qui suscitauit Iesum a mortuis, uisificabit & mortalia corpora nostra, & secundum eundem modum loquendi subdit Apostolus, quod confedere nos fecit in celestibus, scilicet in hoc ipso, quod caput nostrum, quod est Christus, ibi sedet.

AD SECVNDVM dicendum, quod quia dextera est diuina beatitudo, sedere in dextera, non significat simpliciter esse in beatitudine, sed habere beatitudinem cum quadam dominatiua potestate, & quasi propriam & naturalem, quod soli Christo conuenit, nulli autem alij creaturæ. Potest tamen dici, quod omnis sanctus, qui est in beatitudine, est ad dexteram Dei constitutus, unde & dicitur Mat. 25. quod statuet oues a dextris.

AD TERTIVM dicendum, quod thronum significatur iudiciaria potestas, quam Christus habet a patre, & secundum hoc dicitur sedere in throno patris. Alij autem sancti habent eam a Christo, & secundum hoc dicuntur in throno Christi sedere, secundum illud Mat. 19. Sedebitis & uos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel.

AD QVARTVM dicendum, quod (sicut Chrysostomus dicit super Mat.), locus ille, id est confessus dexteræ, inuius est omnibus non solum hominibus, sed etiam angelis, sicut enim præcipuum unigeniti ponit Paulus dicens, Ad quem autem angelorum dixit unquam, sede a dextris meis: Dominus ergo non quasi existens inter quibusdam, qui sessuri sint, sed condescendens interrogantium supplicationi respondit: hoc enim unum solum quærebant præ alijs, stare apud ipsum. Potest tamen dici, quod petebant filij Zebedæi, excellentiam habere præ alijs in participando iudiciariam potestatem eius, unde non petebat quod sederent ad dexteram, uel sinistram patris, sed ad dexteram, uel sinistram Christi.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum sedere ad dexteram Patris, sit proprium Christi.

AD QVARTVM sic procedit. Videtur quod sedere ad dexteram patris, non sit proprium Christi. Dicit enim Apostolus Eph. 2. quod Deus correuscitauit nos, & confedere fecit in celestibus in Christo Iesu: sed resuscitari non est proprium Christi, ergo etiam pari ratione nec sedere ad dexteram Dei in excelsis.

¶ 2. Præter. Sicut Aug. dicit in lib. de Symbolo, Christum sedere ad dexteram patris hoc est habitare in eius beatitudine: sed hoc

multis alijs conuenit, ergo uidetur quod sedere ad dexteram patris, non sit proprium Christi.

¶ 3. Præter. Ipse dicit Apoc. 3. Qui uicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut & ego uici, & sedi cum patre meo in throno eius. Sed per hoc sedet Christus ad dexteram patris, quod sedet in throno eius, ergo et alij qui uincunt, sedent ad dexteram patris. ¶ 4. Præter. Matth. 20. Dominus dicit, Sedere ad dexteram meam uel sinistram, non est meum dare uobis, sed quibus paratum est a patre meo: hoc autem frustra diceretur, nisi esset aliquibus paratum, non ergo sedere ad dexteram, conuenit soli Christo.

QVAESTIO LIX.

De iudiciaria potestate Christi, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iudiciaria potestate Christi.

Et circa hoc queruntur sex. Primo, utrum iudiciaria potestas sit attribuenda Christo.

Super Questio. 59. Articulus primus.

Titulus clarus. In corpore una conclusio: iudiciaria potestas proprie attribuitur Christo. Probatur: Trium requisitorum ad iudicium, scilicet potestatis, rectitudinis, & sapientie, tertium est: secundum quod

Quæstio. 58. art. 1.

lib. 2. c. 2. a medio.

Al. Adora tur enim chris tum cum ab omni crea tura

Art. 1. a. & 2. huius q.

quodam dicitur

Hom. 66. in Mattheo inter prim. & med. tom. 43

Alias, suspi cationi.

quod accipitur forma iudicij: sed Filius est sapientia genita & ueritas a patre procedens: ergo iudiciaria potestas proprie attribuitur filio Dei. Maior declaratur discurrendo per illa tria. Et probatur: quia ipsa ratio iudicij est lex sapientia & ueritatis. Et confirmatur auctoritate Augustini.

¶ Secundo, Vtrum conueniat sibi, secundum quod est homo.

¶ Tertio, Vtrum eam fuerit ex meritis adeptus.

¶ Quarto, Vtrum eius potestas iudiciaria, sit uniuersalis respectu omnium hominum.

¶ Quinto, Vtrum praeter iudicium, quod agit in hoc tempore, sit expectandum aliud uniuersale iudicium futurum per ipsum.

¶ Sexto, Vtrum eius iudiciaria potestas etiam ad angelos se extendat.

¶ De executione autem finalis iudicij * conuenientius agetur, cum considerabimus de his, quae pertinent ad finem mundi: nunc autem sufficit ea sola tangere, quae pertinent ad Christi dignitatem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum iudiciaria potestas sit specialiter Christo attribuenda.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod iudiciaria potestas non sit specialiter attribuenda Christo. Iudicium enim aliquorum uidetur pertinere ad dominum, unde dicitur Roma. 14. Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Sed esse Dominum creaturarum, est commune toti Trinitati. non ergo specialiter debet attribui Christo iudiciaria potestas, ¶ 2 Præter. Daniel. 7. dicitur, Antiquus dierum sedit, & postea subditur, Iudicium sedit, & libri aperti sunt: sed antiquus dierum intelligitur pater, quia, ut * Hila. dicit, in patre est aeternitas. ergo iudiciaria potestas magis est attribuenda patri quam Christo.

¶ 3 Præter. Eiusdem uidetur esse iudicare, cuius est arguere: sed arguere, pertinet ad Spiritum sanctum: dicit enim Dominus Ioan. 16. Cum autem uenerit ille (scilicet Spiritus sanctus) arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. ergo iudiciaria potestas magis debet attribui Spiritui sancto, quam Christo.

SED CONTRA est, quod dicitur actuum 10. de Christo, Hic est, qui constitutus est a Deo, iudex uiuorum & mortuorum.

RESPON. Dicendum, quod ad iudicium faciendum, tria requiruntur. Primo quidem, potestas subditos coercendi, unde dicitur Eccle. 7. Noli quare fieri iudex, nisi ualeas uirtute irrumperere iniquitates. Secundo, requiritur rectitudinis zelus, ut scilicet aliquis non ex odio uel timore, sed amore iustitiae iudicium proferat, secundum illud Prou. 2. Quae enim diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi. Tertio, requiritur sapientia, secundum quam formatur iudicium, unde dicitur Eccl. 10. Iudex sapiens iudicabit populum suum. Prima autem duo praerogantur ad iudicium, sed proprie tertium est, secundum quod accipitur forma iudicij, quia ipsa ratio iudicij, est lex sapientiae uel ueritatis, secundum quam iudicatur. Et quia Filius est sapientia genita, & ueritas a patre procedens, & ipsum perfecte representans, ideo proprie iudiciaria potestas attribuitur filio Dei. Unde Aug. ¶ dicit in lib. de Vera religione. Haec est incommutabilis illa ueritas, quae lex omnium artium recte dicitur, & ars omnipotentis artificis. Ut autem nos & omnes animae rationales, secundum ueritatem de inferioribus

recte iudicamus, sic de nobis quando eidem cohaeremus, sola ipsa ueritas iudicat: de ipsa uero nec pater: non enim minus est, quam ipse. Et ideo quae pater iudicat, per ipsam iudicat. Et postea concludit, pater ergo non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ex illa ratione probatur, quod iudiciaria potestas sit communis toti Trinitati, quod uerum est: sed tamen per quandam appropriationem, iudiciaria potestas attribuitur Filio, ut dictum est. *

AD SECUNDVM dicendum, quod sicut August. ¶ dicit in 6. de Tri. Patri attribuitur aeternitas propter commendationem principij, quod importatur in ratione aeternitatis. Ibidem etiam August. * dicit, quod Filius est ars patris. Sic igitur auctoritas iudicandi attribuitur patri, in quantum est principium Filij, sed ipsa ratio iudicij attribuitur Filio, qui est ars & sapientia patris, ut scilicet, sicut pater facit omnia per Filium, in quantum est ars eius, ita etiam iudicat omnia per Filium, in quantum est sapientia & ueritas eius. Et hoc significatur in Daniele, ubi primo dicitur, quod antiquus dierum sedit, & postea subditur, quod filius hominis peruenit usque ad antiquum dierum, & dedit ei potestatem, & honorem, & regnum: per quod datur intelligi, quod auctoritas iudicandi est apud Patrem, a quo Filius accepit potestatem iudicandi.

AD TERTIUM dicendum, quod (sicut Aug. * dicit super Io.) ita dixit Christus quod Spiritus sanctus arguet mundum de peccato, tamquam diceret, ille diffundet in cordibus uestris charitatem: sic enim timore depulso, arguendi habebitis libertatem. Sic ergo Spiritus sanctus attribuitur iudicium, non quantum ad iudicij rationem, sed quantum ad affectum iudicandi, quem homines habent.

ARTICVLVS II.

¶ Super Quaestio. 19. Art. secundum.

Vtrum iudiciaria potestas conueniat Christo secundum quod est homo.

Titulus clarus est.

AD SECUNDVM sic proceditur. ¶ 1. Vbi, quod iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quod est homo. Dicit enim Aug. * in lib. de Vera religione, quod iudicium attribuitur Filio, in quantum est ipsa lex prima ueritatis: sed hoc pertinet ad Christum, secundum quod est Deus. ergo iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quod est homo, sed secundum quod est Deus. ¶ 2. Præter. Ad iudiciariam potestatem pertinet praemiare bene agentes, sicut & punire malos: sed praemium bonorum operum est beatitudo aeterna, quae non datur nisi a Deo: dicit enim Aug. * super Io. quod participatio Dei, sit anima beata, non autem participatione animae sanctae. ergo uidetur, quod iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quod est homo, sed secundum quod est Deus.

¶ 3. Præter. Ad iudiciariam Christi potestatem

In corpore tria sunt. Primo recitatur opinio Chrylomi, qui aliter punctuar textum euangelij, quam nos, ipse. illa uerba. Quia Filius hominis est, non coniungit cum praecedentibus, scilicet, potestatem dedit ei iudicium facere: sed coniungit ea cum sequentibus, scilicet nolite mirari hoc: ita quod apud Chryl. concluditur prima sententia ibi, Potestatem dedit ei iudicium facere, & inchoat secunda sententia ibi, Quia Filius hominis est, & coelur dicitur ibi, Nolite mirari hoc. Et est sensus, Ioan. inter quod propterea quia Filius hominis est, non accipiant admirationem de antedicta sententia, potestatem dedit ei iudicium facere, ut clare patet in hac littera. Secundo, respondet auctori una conclusio:

Non completur morte per ueritas.

His. de Trinitati. paulo a princ. & li. de synodis. paulo post prin.

Capit. 31. in 11m. tom. 1.

In corpore. Tit. 6. circa 11m. tom. 3.

Eodem modo dicitur. tom. 3.

Mon. 1. Ioan. inter. tom. 3.

Tract. 1. de Ioan. inter. princ. & med. tom. 3.

Ca. 31. circa prin. tom. 3.

Tract. 10. dicitur.

Hic. tom. 3. an. 3. tom. 3.

Tract. 31. de Ioan. inter. princ. & med. tom. 3.

Al. pro. conclusionem.

est. Ad Christum, etiam secundum humanam naturam prius habere iudicariam potestatem. Probatur: Iudiciaria potestas committitur a Deo hominibus respectu eorum, qui illorum iurisdictioni subduntur, remanente apud Deum prima potestate iudicandi: sed Christus, ut homo, est caput Ecclesie, & omnia habet subiecta sub pedibus suis: ergo, Maior probatur auctoritate Deute. & minor habetur ex supradictis. Tertio, respondetur ad Chryl. ex auctoritate Aug. soluitur quo objectione eius. Et solutio consistit in hoc, quod cum dicitur, quia Filius hominis est, non significatur sola natura Filij hominis, sed etiam gratia, quia plenus erat Filius hominis: & sic ly quia Filius hominis est, concludit precelemtem sententiam. Et ut re sic clarior appareat littera cuiuslibet. Quarto, redditur triplicis rationem, quare conuenienter Christo secundum humanam naturam competit iudiciaria potestas. Et clare patet in littera.

testate pertinet iudicare occulta cordium, sicut illud prima ad Cor. 4. Nolite ante tempus iudicare, quo ad usque ueniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: sed hoc pertinet ad solam uirtutem diuinam, sicut illud Hier. 17. Prauum est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscat illud? ego Dominus scrutans corda & probans renes: qui do unicuique iuxta uiam suam. ergo iudiciaria potestas non conuenit Christo, secundum quod est homo, sed secundum quod est Deus.

SED CONTRA est, quod dicitur Io. 5. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est.

RESPON. Dicendum, quod Chryl. super Io. sentire uidentur, quod iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quod est homo, sed solum sicut quod est Deus. Unde auctoritate Io. inductam, sic exponit: Potestatem dedit ei iudicium facere, (& postea subditur) quia Filius hominis est nolite mirari hoc, non enim propterea suscepit iudicium, quoniam homo est: sed quia ineffabilis Dei filius est, propterea iudex est: quia uero ea que dicebantur, erant maiora, quod secundum hominem, ideo hanc opinionem soluens dicit. Ne miremini, quia Filius hominis est: etenim ipse est etiam filius Dei: quod quidem probat per resurrectionis effectum. unde subdit, Quia uenit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient uocem filij Dei. Sciendum tamen, quod quamuis apud Deum remaneat prima auctoritas iudicandi, hominibus tamen committitur a Deo iudiciaria potestas respectu eorum, qui eorum iurisdictioni subiunguntur. Unde dicitur Deute. 1. Quod iustum est iudicate, & postea subdit, Quia Dei est iudicium, cuius scilicet auctoritate uos iudicatis. dictum est autem supra, quod Christus etiam in natura humana est caput totius Ecclesie, & quod sub pedibus eius Deus omnia subiecit. unde ad eum pertinet, etiam secundum naturam humanam, habere iudiciariam potestatem. Propter quod Aug. 1. auctoritatem predictam Euangelij sic dicit esse intelligendam, Potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est, non quidem propter conditionem naturam: quia omnes homines huiusmodi potestatem haberent (ut Chryl. obijcit) sed hoc pertinet ad gratiam capitis, quam Christus in humana natura accepit. Competit autem Christo hoc modo secundum humanam naturam iudiciaria potestas, propter tria. Primo quidem, propter conuenientiam & affinitatem ipsius ad homines: sicut enim Deus per causas medias, tanquam propinquiores effectibus operatur, ita iudicat per hominem Christum homines, ut sit suauis iudicium hominibus. unde Apostolus dicit Heb. 4. Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia * per similitudinem absque

peccato: adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiae eius. Secundo, quia in finali iudicio (ut Aug. 1. dicit super Io.) erit resurrectio corporum mortuorum, quae suscitatur Deus per filium hominis, sicut per eundem Christum suscitatur animas, in quantum est filius Dei. Tertio, quia, ut Aug. * dicit in lib. de uerbis domini: rectum erat ut iudicandi uiderent iudicem, iudicandi autem erant boni & mali: restabat ut in iudicio, forma serui & bonis, & malis ostenderetur: forma Dei solis bonis seruaretur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod iudicium pertinet ad ueritatem, sicut ad regulam iudicij: sed ad hominem, qui est ueritate imbutus, pertinet secundum quod est unum quodammodo cum ipsa ueritate quasi quaedam lex, & quaedam iustitia animata. unde & ibidem Aug. 1. * introducit quod dicitur. 1. Corint. 2. Spiritualis iudicat omnia. Anima autem Christi praeter ceteris creaturis magis fuit unita ueritati, & magis ea repleta, secundum illud Ioan. 1. Vidimus eum plenum gratiae & ueritatis. & secundum hoc ad animam Christi maxime pertinet omnia iudicare.

AD SECUNDUM dicendum, quod solius Dei est, sui participatione animas beatas facere: sed adducere homines ad beatitudinem, conuenit Christo, in quantum est caput & auctor salutis eorum, secundum illud Heb. 2. Qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consumari.

AD TERTIUM dicendum, quod cognoscere occulta cordium & diiudicare, per se quidem pertinet ad solum Deum, sed ex refluencia diuinitas ad animam Christi, conuenit etiam ei cognoscere & iudicare occulta cordium, ut supra * dictum est, cum de scientia Christi ageretur. & ideo dicitur Rom. 2. In die cum iudicabit Deus occulta hominum per Iesum Christum.

Tra. 25. i. Ioan. art. med. tom. 9.

In ferm. 64. & est uirtus a medio illius, mo 10.

Lib. de uer. relig. c. 3. 1. 2. med. tom. 17.

Questio. 10. art. 2.

ARTICVLVS III.

¶ Super Questio. 59. Artic. tertium.

Utrum Christus ex meritis adeptus fuerit iudiciariam potestatem.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod Christus non ex meritis fuerit adeptus iudiciariam potestatem. Iudiciaria enim potestas assequitur regiam dignitatem, secundum illud Prouer. 2. Rex qui sedet in folio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo: sed regiam dignitatem Christus obtinuit absque meritis: competit enim ei ex hoc ipso, quod est unigenitus Dei. dicitur Luc. 1. Dabit ei dominus Deus sedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in aeternum. ergo Christus iudiciariam potestatem non obtinuit ex meritis. ¶ 2. Prat. Sicut dictum est, iudiciaria potestas competit Christo, in quantum est caput nostrum: sed gratia capitis non competit Christo ex meritis, sed consequitur personalem unionem diuinam & humanam naturam, secundum illud, Vidimus gloriam eius quasi unigeniti a patre plenum gratiae & ueritatis: & de plenitudine eius nos omnes accepimus, quod dicitur per...

Tullius clams est. In corpore uenaculo. Iudiciaria potestas homini Christo competit, & propter diuinam personam, & propter capitatis dignitatem, & propter gratiam habituales plenitudinem, & cum his ex merito, ea obtinuit. Probatur, & primo quo ad similitudinem tot modorum: quia unum potest debere alicui ex causis diuersis, quod declaratur exemplo gloriae corporis Christi. Dein de quo ad ultimam partem: quia qui pro Dei iustitia iudicatus pugnavit & uicit, debet esse iudex, &c. Et confirmatur auctoritate Scripturae.

4. dist. 48. q. 3. art. 1. Et 4. contr. c. 95. princ. & op. 3. c. 249.

Art. preced.

Honi. 18. in Ioan. art. med. tom. 9.

Questio.

Tra. 25. i. Ioan. art. med. tom. 9.

Honi. 18. in Ioan. art. med. tom. 9.

Al. pro similitudine.

pertinet ad rationem capitis. ergo videtur quod Christus non habuerit ex meritis iudiciariam potestatem.

¶ 3 Præ. Apostolus dicit primæ ad Cor. 2. Spirituales iudicat omnia sed homo efficitur spiritualis per gratiam, quæ non est ex meritis: alioquin iam non esset gratia, ut dicitur Rom. 11. ergo videtur quod iudiciaria potestas non cõueniat, nec Christo nec alijs ex meritis, sed ex sola gratia.

SED CONTRA est, quod dicitur Iob. 36. Causa tua quasi impij iudicata est, iudicium causamque recipies. & Aug. ¶ dicit in lib. de verbis domini, Sedebit iudex, qui stetit sub iudice: damnabit vero reos, qui falso factus est reus.

In form. vi. aliquantulum a med. tom. 10.

RESPON. Dicendum, quod nihil prohibet, vnum & idẽ deberi alicui ex causis diuersis, sicut gloria corporis resurgentis, debita fuit Christo non solum propter congruentiam diuinitatis, & propter gloriam animæ, sed etiam ex merito humilitatis passionis. Et similiter dicendum est, quod iudiciaria potestas homini Christo competit, & propter diuinam personam, & propter capitis dignitatem, & propter plenitudinem gratiæ habitualis: & tamen etiam ex merito eam obtinuit, ut scilicet secundum Dei iustitiam iudex esset, qui pro Dei iustitia pugnavit & vicit, & iniuste iudicatus est. vnde ipse dicit Apoc. 3. Ego vici, & sedi in throno patris mei. In throno autem intelligitur iudiciaria potestas, secundum illud Psal. 9. Sedes super thronum, qui iudicas iustitiam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa procedit de iudiciaria potestate, secundum quod debetur Christo ex ipsa vnione ad verbum Dei.

AD SECVNDVM dicendum, quod ratio illa procedit ex parte gratiæ capitis.

AD TERTIVM dicendum, quod ratio illa procedit ex parte gratiæ habitualis, quæ est perfecta animæ Christi: per hoc tamen, quod his modis debetur Christo iudiciaria potestas, nõ excluditur quin debeat ei ex merito.

¶ Super Quæstio. 59. Artic. quartum.

ARTICVLVS III.

Titulus clarus.

¶ In corpore duæ sunt conclusiones. prima est. Christo secundum diuinam naturam cõuenit omnium iudicium. Probat. quia sicut Pater omnia facit per Verbum, ita omnia iudicat per illud. Secunda conclusio est: Omnes res humanæ subduntur iudicio Christi, secundum humanam naturam. Probat. tripliciter: & omnia clara sunt in litera.

¶ Vtrum Christo cõueniat iudiciaria potestas, quantum ad omnes res humanas.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod ad Christum nõ pertineat iudiciaria potestas, quãtum ad omnes res humanas. Vt enim legitur Luc. 12. cũ quidam de turba Christo diceret, Dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem, ille respondit, Homo quis me constituit iudicem aut diuisorem super vos? non ergo habet iudicium super omnes res humanas.

¶ 2 Præ. Nullus habet iudicium, nisi super ea, quæ sunt sibi subiecta: sed Christo nõdum videmus omnia esse subiecta, vt dicitur: Hebræorum. 2. ergo videtur quod Christus non habeat super omnes res humanas iudicium.

Lib. 20. c. 3. tom. 5.

¶ 3 Præ. August. dicit 20. de Ciui. Dei, * quod ad iudicium diuinum pertinet hoc, quod interdum boni affliguntur in hoc mundo, & interdum prosperantur, & similiter mali: sed hoc fuit etiam ante Christi incarnationem. ergo non omnia iudicia Dei circa res humanas pertinent ad iudiciariam potestatem Christi.

SED CONTRA est, quod dicitur Io. 5. Pater. omne iudicium dedit filio.

RESPON. Dicendum, quod si de Christo loquamur secundum diuinam naturam, manifestum est, quod omne iudicium patris pertinet ad Filium: sicut enim Pater facit omnia verbo suo, ita & omnia iudicat verbo suo. Si vero loquamur de Christo secundum naturam humanam, sic etiam manifestum est, quod omnes res humanæ subduntur eius iudicio. Et hoc manifestum est: primo quidem, si consideremus habitudinem animæ Christi ad verbum Dei: si enim spiritualis iudicat omnia (vt dicitur primæ ad Corint. 2.) in quantum mens eius verbo Dei inhæret, multo magis anima Christi, quæ est plena veritate Verbi Dei, super omnia iudicium habet.

Secundo apparet idem ex merito mortis eius: quia vt dicitur Rom. 14. in hoc Christus mortuus est, & resurrexit, vt viuorum & mortuorum dominetur. Et ideo super omnes habet iudicium: propter quod & Apostolus ibi subdit, quod omnes stabimus ante tribunal Christi. Et Daniel. 7. dicitur, quod dedit ei potestatem, & honorem, & regnum, & omnes populi, tribus & linguæ seruient ei.

Tertio apparet idem ex comparatione rerum humanarum ad finem humanæ salutis: cuiusmodi enim committitur principale, committitur & accessorium. Omnes autem res humanæ ordinantur in finem beatitudinis, quæ est salus æterna, ad quam homines admittuntur, vel etiam repelluntur iudicio Christi, vt patet Matth. 25. Et ideo manifestum est, quod ad iudiciariam potestatem Christi, pertinent omnes res humanæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut dictum est, * iudiciaria potestas consequitur regiam dignitatem. Christus autem quamuis esset rex constitutus a Deo: non tamen in terris viuens, terrenum regnum temporaliter administrare voluit: vnde ipse dicit Io. 18. Regnum meum non est de hoc mundo. Similiter etiam iudiciariam potestatem exercere noluit super res temporales, qui venerat homines ad diuinam transferre: vnde Amb. ibidem dicit, * Bene terrena declinat, qui propter diuina descenderat: nec iudex dignatur esse litium, & arbiter facultatũ, viuorum habens mortuorumque iudicium, arbitriumque meritorum.

AD SECVNDVM dicendum, quod Christo sunt omnia subiecta quãtum ad potestatem, quam a Patre super omnia accepit, secundum illud Mat. vlti. Data est mihi omnis potestas in celo & in terra. Nõdum tamen sunt omnia ei subiecta, quantum ad executionem suæ potestatis: quod quidem erit in futuro: quando de omnibus voluntatem suam adimplebit, quosdam quidem saluando, quosdam autem puniendo.

AD TERTIVM dicendum, quod ante incarnationem huiusmodi iudicia exercebantur per Christum, in quantum Dei verbum est, cuius potestatis facta est particeps per incarnationem anima, ei personaliter vnita.

¶ Super

Art. precedi in arg.

Lib. 7. in Ia. super illud. Quis me constituit iudicem super vos? tom. 5.

Super Questionis quinquagesimane Articuli quintum.

Paulus claris.

In corpore vna conclusio: Ultra iudicium quod in eu-

insibit hominis morte fit, oportet esse finale iudicium in nouissimo die. Probatur sic: Iudicium de aliqua re mutabili dari perfecte non potest ante eius consumationem: sed vita hominis licet sit per mortem terminata secundum se, remanet tamen secundum quod mutabilitati subiecta usque ad finem mundi dependens ex futuris. ergo non potest vita hominis, secundum id, quod quomolibet ad unumquemque pertinet perfecte iudicari ante finem mundi. ergo oportet esse finale iudicium in nouissimo die ultra particulare, quod fit in cuiusque morte. Maior propositio manifestatur dupliciter: primo in actionibus: secundo in hominibus, & ad hoc afferunt auctoritates Apostoli. Minor autem propositio manifestatur in quinque generibus reliquiarum vite humane, scilicet in memorijs, in filijs, in effectibus, in corporibus, & in amant. Et quoniam diuinitas fortasse aliquis, quod reliquie iste sunt imperinentes ad Christi iudicium: ideo ad hoc excludendum Auctor apponit rationem, quam perficit in responsione ad primū. Est autem ratio integra, quod hæc omnia quia clauduntur sub genere præmij vel poenæ, ideo cadunt sub estimatione diuini iudicij, quod ad omnia humana præmia, omnesque humanas poenas se extendit. Patet autem discurrendo per singula enumerata, quod nonnulla poena, & nonnullum præmium est hominis in supradictis reliquijs præposita immortalitate animæ & corporis post resurrectionem, vt hic supponimus.

¶ 1. in L. er illi ut iudicium. 2. in L. er illi ut iudicium. 3. in L. er illi ut iudicium. 4. in L. er illi ut iudicium. 5. in L. er illi ut iudicium. 6. in L. er illi ut iudicium. 7. in L. er illi ut iudicium. 8. in L. er illi ut iudicium. 9. in L. er illi ut iudicium. 10. in L. er illi ut iudicium. 11. in L. er illi ut iudicium. 12. in L. er illi ut iudicium. 13. in L. er illi ut iudicium. 14. in L. er illi ut iudicium. 15. in L. er illi ut iudicium. 16. in L. er illi ut iudicium. 17. in L. er illi ut iudicium. 18. in L. er illi ut iudicium. 19. in L. er illi ut iudicium. 20. in L. er illi ut iudicium. 21. in L. er illi ut iudicium. 22. in L. er illi ut iudicium. 23. in L. er illi ut iudicium. 24. in L. er illi ut iudicium. 25. in L. er illi ut iudicium. 26. in L. er illi ut iudicium. 27. in L. er illi ut iudicium. 28. in L. er illi ut iudicium. 29. in L. er illi ut iudicium. 30. in L. er illi ut iudicium. 31. in L. er illi ut iudicium. 32. in L. er illi ut iudicium. 33. in L. er illi ut iudicium. 34. in L. er illi ut iudicium. 35. in L. er illi ut iudicium. 36. in L. er illi ut iudicium. 37. in L. er illi ut iudicium. 38. in L. er illi ut iudicium. 39. in L. er illi ut iudicium. 40. in L. er illi ut iudicium. 41. in L. er illi ut iudicium. 42. in L. er illi ut iudicium. 43. in L. er illi ut iudicium. 44. in L. er illi ut iudicium. 45. in L. er illi ut iudicium. 46. in L. er illi ut iudicium. 47. in L. er illi ut iudicium. 48. in L. er illi ut iudicium. 49. in L. er illi ut iudicium. 50. in L. er illi ut iudicium. 51. in L. er illi ut iudicium. 52. in L. er illi ut iudicium. 53. in L. er illi ut iudicium. 54. in L. er illi ut iudicium. 55. in L. er illi ut iudicium. 56. in L. er illi ut iudicium. 57. in L. er illi ut iudicium. 58. in L. er illi ut iudicium. 59. in L. er illi ut iudicium. 60. in L. er illi ut iudicium. 61. in L. er illi ut iudicium. 62. in L. er illi ut iudicium. 63. in L. er illi ut iudicium. 64. in L. er illi ut iudicium. 65. in L. er illi ut iudicium. 66. in L. er illi ut iudicium. 67. in L. er illi ut iudicium. 68. in L. er illi ut iudicium. 69. in L. er illi ut iudicium. 70. in L. er illi ut iudicium. 71. in L. er illi ut iudicium. 72. in L. er illi ut iudicium. 73. in L. er illi ut iudicium. 74. in L. er illi ut iudicium. 75. in L. er illi ut iudicium. 76. in L. er illi ut iudicium. 77. in L. er illi ut iudicium. 78. in L. er illi ut iudicium. 79. in L. er illi ut iudicium. 80. in L. er illi ut iudicium. 81. in L. er illi ut iudicium. 82. in L. er illi ut iudicium. 83. in L. er illi ut iudicium. 84. in L. er illi ut iudicium. 85. in L. er illi ut iudicium. 86. in L. er illi ut iudicium. 87. in L. er illi ut iudicium. 88. in L. er illi ut iudicium. 89. in L. er illi ut iudicium. 90. in L. er illi ut iudicium. 91. in L. er illi ut iudicium. 92. in L. er illi ut iudicium. 93. in L. er illi ut iudicium. 94. in L. er illi ut iudicium. 95. in L. er illi ut iudicium. 96. in L. er illi ut iudicium. 97. in L. er illi ut iudicium. 98. in L. er illi ut iudicium. 99. in L. er illi ut iudicium. 100. in L. er illi ut iudicium.

ARTICVLVS V.
Vtrum post iudicium quod agitur in presenti tempore, restet aliud iudicium.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod post iudicium, quod in presenti tempore agitur, non restet aliud iudicium generale. Post vltimam enim retributionem præmiorum & poenarum, frustra adhibetur iudicium: sed in hoc presenti tempore fit retributio præmiorum & poenarum; dixit enim dominus latroni in cruce Luc. 23. Hodie mecū eris in paradiso, & Luc. 16. dicitur, quod mortuus est diues & sepultus est in inferno. ergo frustra expectatur finale iudicium.

¶ 2. Præter Nahum 1. dicitur secundum aliam literam, Non iudicabit Deus bis in idipsum: sed in hoc tempore Dei iudicium exercetur, & quantum ad temporalia, & quantum ad spiritualia. ergo videtur, quod non sit expectandum aliud finale iudicium.

¶ 3. Præter. Præmium & poena respondent merito & demerito: sed meritum & demeritum non pertinent ad corpus, nisi in quantum est animæ instrumentum. ergo nec præmium seu poena debetur corpori, nisi propter animam. non ergo requiritur aliud iudicium in fine, ad hoc quod homo præmietur, aut puniatur in corpore, præter illud, quo nunc puniuntur aut præmiantur animæ.

SED CONTRA est, quod dicitur Ioan. 12. Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die. erit ergo quoddam iudicium in nouissimo die præter iudicium quod nunc agitur.

RESPOND. Dicendum, quod iudicium de aliqua re mutabili, perfecte dari non potest ante eius consumationem: sicut iudicium de aliqua actione, qualis sit perfecte dari non potest, antequam sit consummata, & in se & in suis effectibus: quia multæ actiones videntur esse vtilis quæ ex effectibus demonstrantur noxiæ: & similiter de homine aliquo iudicium perfecte dari non potest, quo ad eius vita terminetur, eo quod multipliciter potest mutari de bono in malum, aut econuerso, vel de bono in

malum, aut de malo in peius. unde Apostolus dicit Hebr. 9. quod hominibus statutum est semel mori, post hoc autem iudicium. Scien dum tamen, quod licet per mortem vita hominis temporalis terminetur secundum se, remanet tamen ex futuris, secundum quod dependens. Vno quidem modo, secundum quod adhuc viuunt in memorijs hominum, in quibus quandoque contra veritatem remanet bonæ famæ vel malæ. Alio modo in filijs, qui sunt quasi aliquid patris, secundum illud Eccl. 30. Mortuus est pater eius, & quasi non est mortuus: similem enim reliquit sibi post se. & tamē multorum bonorum sunt mali filij, & e contrario. Tertio modo, quantum ad effectum suorum operum, sicut ex deceptione Arrii & aliorum seductorum, pullulat infidelitas vsque ad finem mundi: & vsque tunc proficit fides ex prædicatione apostolorum. Quarto modo, quantum ad corpus, quod quandoque honorifice traditur sepulture, quandoque vero relinquitur insepultum, & tandem incineratum omnino resoluitur. Quinto modo, quantum ad ea, in quibus homo suum affectum defixit, puta in quibuscumque temporalibus rebus, quorum quedam citius finiuntur, quedam diutius durant. Oia autem hæc subduntur existimationi iudicij diuini: & ideo de his omnibus perfectum & manifestum iudicium haberi non potest, quando huius temporis cursus durat: & propter hoc oportet esse finale iudicium in nouissimo die, in quo perfecte id quod ad unumquemque hominem pertinet, quocūque modo, perfecte & manifeste iudicetur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod opinio quorundam fuit, quod animæ sanctorum non præmiantur in celo, nec animæ damnatorum puniuntur in inferno, vsque ad diem iudicij: quod quidam apparet esse falsum ex hoc, quod Apostolus 2. ad Cor. 5. dicit, Audemus, & bonam voluntatē habemus peregrinari a corpore, & presentes esse, ad dominum, quod est iam non ambulare per fidem, sed per speciem, vt patet ex his quæ subsequuntur: hoc autem est videre

¶ Et hæc dicta sunt de iudicio, quatenus infra cognitionis seu speculationis limites consistit: vt autem extensione fit practicum ad puniendum vel præmiandum, absque distinctione aliqua, patet propositionem maiorem esse vniuersaliter verissimam: quoniam reddere præmiū vel poenam perfecte, præsupponit consummationem operis puniendi vel præmiandi. Et iuxta hunc sensum clare patet processus literæ absque obiectione aliqua: quia nec Deus prius ponit, quam fiat quod puniendum est &c.

¶ Circa reliquias spectantes ad poenam, vel præmium, secundum Auctoris sententiam, aduerte quod licet apud nostra iudicia hæc videantur per accidens & consequenter aliena ab examinatione iudicij: apud tamen diuinum iudicium omnia æstimanda esse ex sacris potest colligi literis. Legimus enim Nabuchodonosor præmium a Deo ob seruitium sibi exhibitum satis per accidens in oppugnatione Tyri, ut patet Ezechiel. 28. Dauid quoque punitum legimus ob effectum satis per accidens, quia inquit Natham propheta, inimicos fecisti

¶ Tertia S. Thomæ.

AA fecisti

fecisti blasphemare nomen domini, filius qui natus est tibi. morietur. 2. Reg. 12. Unde patet ad ea etiam quae per accidens sunt, diuina se extendere iudicia.

In responsione ad primum & tertium, aduerte quod aliud est, hominem post mortem sortiri statum immutabilem secundum animam, & aliud est sortiri statum non impedibilem: anima enim per mortem peruenit ad statum immutabilem de bonitate in malitiam, aut e contra: & aut est confirmata in bono, aut obstinata in malo, aut ciuis caelestis, aut inferni. Et penes hoc attenditur immutabilitas status, cum qua immutabilitate stat, quod possit impediri ad tempus, ne ad suam ciuitatem perueniat. Et huiusmodi impedimenta pertinent ad purgatorium, quod non consistit in statu animae, neque facit mutationem aliquam in statu animae, quia est immutabilis, sed impedimentum praestat confirmationi status illius. Et simile est ei, quod inuenitur in motibus naturalibus: leue enim ascendens sursum si impediatur in via, non propterea mutat sui motus naturam, nec cessante impedimento, accedendo nouum acquirit principium motus: sed remoto prohibente, a primo in immutato principio ascensum profectur. Sic enim anima immutata secundum statum suum, soluto purgatorio tanquam remoto prohibente, ad finem sui immobilis status, in quo est confirmata per mortem, gratia duce peruenit.

Ad secundum dicendum, quod Deus non iudicabit bis in idipsum id est secundum idem, sed secundum diuersa, non est in conueniens Deum bis iudicare.

Ad tertium dicendum, quod licet praemium, vel pena corporis dependeat ex praemio vel pena animae tamen quia anima non est mutabilis nisi per accidens, propter corpus, statim separata a corpore, habet statum immutabilem, & accipit suum iudicium: sed corpus remanet mutabilitatis subiectum usque ad finem temporis & ideo oportet quod tunc recipiat suum praemium, uel penam in finali iudicio.

Deum per essentiam, in quo consistit vita aeterna, ut patet Io. 17. Unde manifestum est, animas a corporibus separatas esse in vita aeterna & ideo dicendum est, quod post mortem quantum ad ea quae sunt animae, homo sortitur quandam immutabilem statum, & ideo quantum ad praemium animae, non oportet ulterius differri iudicium: sed quia quaedam alia sunt ad hominem pertinentia, quae toto temporis cursu aguntur, quae non sunt aliena a diuino iudicio, oportet iterum in fine temporis, omnia haec in iudicio adducere. licet enim homo secundum haec non mereatur neque demeratur, tamen pertinent ad aliquod eius praemium vel penam. unde oportet haec omnia aestimari in finali iudicio.

Ad secundum dicendum, quod licet praemium, vel pena corporis dependeat ex praemio vel pena animae tamen quia anima non est mutabilis nisi per accidens, propter corpus, statim separata a corpore, habet statum immutabilem, & accipit suum iudicium: sed corpus remanet mutabilitatis subiectum usque ad finem temporis & ideo oportet quod tunc recipiat suum praemium, uel penam in finali iudicio.

ARTICULUS VI. *Utrum iudiciaria potestas Christi se extendat ad angelos.*

Ad sextum sic proceditur. Videtur, quod potestas Christi iudiciaria non se extendat ad angelos. Angeli enim tam boni, quam mali iudicati sunt a principio mundi, quando quibusdam cadentibus per peccatum, alij sunt in beatitudine confirmati: sed illi qui iudicati sunt, non indigent iterum iudicari, ergo potestas iudiciaria Christi non se extendit ad angelos.

¶ 2. Prat. Non est eiusdem iudicare & iudicari: sed angeli ueniunt cum Christo iudicari, secundum illud Mat. 25. Cum uenerit filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo, ergo uidetur quod angeli non sunt iudicandi a Christo.

¶ 3. Prat. Angeli sunt superiores alijs creaturis. si ergo Christus est iudex non solum hominum, sed etiam angelorum, pari ratione erit iudex omnium creaturarum: quod uideretur esse falsum, cum hoc sit proprium pro-

uidentia Dei, unde dicitur Iob 34. Quem constituit alium super terram, aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est: non ergo Christus est iudex angelorum.

¶ Sed contra est, quod Apostolus dicit I. Corint. 6. An nescitis quoniam angelos iudicabimus? sed sancti non iudicabunt nisi auctoritate Christi. ergo multo magis Christus habet iudiciariam potestatem super angelos.

¶ Respon. Dicendum, quod angeli subsunt iudiciariae potestati Christi, non solum quantum ad diuinam naturam, prout est uerbum Dei, sed etiam ratione humanae naturae, quod patet ex tribus. Primo quidem, ex propinquitate naturae assumptae ad Deum quia, ut dicitur Heb. 2. nescit quomodo angelos apprehendit, sed semen Abrahae apprehendit: & ideo aia Christi magis est repleta uirtute uerbi Dei, quam aliquis angelorum, unde & angelos illuminat, sicut Dionysius dicit 7. c. celi. hierar. unde de eis habet iudicare. Secundum, quia per humilitatem passionis, humana natura in Christo, meruit exaltari super angelos: ita sicut dicitur Philip. 2. Ut in nomine Iesu omne genuflectatur, caelestium, terrestrium, & infernorum & ideo Christus habet iudiciariam potestatem, etiam super omnes angelos, & bonos & malos. In cuius signum dicitur Apocal. 7. quod omnes angeli stabant in circuitu throni. Tertio, ratione eorum, quae circa homines operantur, quorum Christus speciali quodam modo est caput. unde dicitur Heb. 1. Omnes sunt administratores spiritus, in ministerium missi, propter eos, qui haereditatem capiunt salutis. Subsunt autem iudicio Christi, uno quidem modo quantum ad dispensationem eorum, quae per ipsos aguntur, quae quidem dispensatio fit etiam per hominem Christum, cui angeli ministrabant, ut dicitur Matth. 4. & a quo demones petebant, ut in porcos mitterentur, ut dicitur Mat. 8. Secundum, quantum ad alia accidentalia praemia bonorum angelorum, quae sunt gaudia, quae habent de salute hominum, secundum illud Luc. 15. Gaudium erit angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente, & etiam quantum ad penas accidentales demonum, quibus torquentur vel hic, vel recluduntur in inferno. Et hoc est primum ad hominem

inquantum est homo. Et probatur tripliciter. Secundo declaratur, quod ad quid angeli subsunt sic Christo. Et sic distinctio triumbris, scilicet de ministerio, uel praemio aut pena accidentali, uel praemio, aut pena essentiali. Et omnia clara sunt in littera.

¶ In responsione ad tertium, aduerte quod cum dicitur inferiori regi, per superiora, non intelligitur de inferiori & superiori quocumque modo, nec de inferiori & superiori quo ad beatitudinem: alioquin sequeretur quod multi angeli regerentur per multos sanctos homines, quos eleuatos credimus supra multos angelos, & consequenter multi sancti homines concurrerent ad administrationem mundi huius inferioris: quoniam administratio haec minimis uideatur credita angelis. Consequens autem hoc credimus esse falsum, quoniam sancti homines, quantumcumque beatores sint, angelis, non tamen praesunt regimini universalis spiritualis, aut corporalis creaturae: sed hoc officium reuerentiam est angelis, quibus congruit ex natura. Unde intelligendum est inferiori regi per superiora non secundum quid, sed simpliciter & absolute, & propterea quia Christus homo est simpliciter & absolute superior angelis: quia est caput totius ecclesiae triumphantis, animae autem beatorum hominum supra multos angelos, sunt angelis superiores solum secundum quid licet secundum beatitudinem, ideo ex dicta maxima Augusti & Dionysii opinione concluditur, quod Christus est superior totius creaturae, & cum hoc anima beatorum hominum non praesunt universalis regimini creaturarum.

Cap. 7. articulo.

¶ Et haec sufficiant de principali parte huius libri, quae de mysterio incarnationis Verbi tractauit.

¶ Super Quaestiones quinquagesimas articulum sextum.

Titulus clarus est.

In corpore duo sunt. Primo, respondetur quod una conclusio: Angeli subsunt iudiciariae potestati Christi etiam

mem Christum. vnde Marc. i. dicitur, quod demon clamavit, quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti ante tempus perdere nos. Tertio, quantum ad primum essentiale bonorum angelorum, quod est beatitudo aeterna, & quantum ad poenam essentialem angelorum malorum, quae est damnatio aeterna: sed hoc factum est per Christum, in quantum est verbum Dei, a principio mundi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa procedit de iudicio quantum ad primum essentiale, & poenam principalem.

AD SECVNDVM dicendum, quod sicut dicitur Aug. in lib. de vera religione, licet spiritualis iudicet omnia: tamen iudicatur ab ipsa veritate: & ideo licet angelis, ex eo quod sunt spirituales, iudicent, indicantur tamen a Christo, in quantum est veritas.

AD TERTIVM dicendum, quod Christus habet iudicium non solum super angelos, sed etiam super administrationem totius creaturae: si enim, ut August. dicit in 3. de Trinita. inferiora quodam ordine reguntur a Deo per superiora, oportet dicere, quod omnia regantur per animam Christi, quae est supra omnem creaturam: vnde & Apostolus dicit Hebr. 2. Non enim angelis subiecit Deus orbem terrae futurum, scilicet subiectum ei, de quo loquimur, id est, Christo: nec tamen propter hoc alium constituit Deus super terram: quia vnus & idem est, & Deus & homo, dominus Iesus Christus. De cuius incarnationis mysterio ad praesens dicta sufficiant.

Super Quaestio. 60. Art. primum.

QVAESTIO LX.

De sacramentis, in octo articulis diuisa.

POST considerationem &c. Hic incipit secunda pars principalis huius libri, distincta in partes octo, primam de sacramentis in communi, & reliqua septem, secundum singula septem sacramenta. Prima igitur haec pars durans vsque ad quaestio. 66. inchoat a sacramenti genere in 1. articulo. 60. ut clare titulus monstrat, in quo in titulo huius articuli, sacramenti nomen sumitur secundum eam significationem, qua predicatur de septem ecclesiae sacramentis. Est intentio inquirendi, an secundum illam significationem sit in genere signi: quamuis absque additione aliqua quaestio proponatur: & propterea argumenta absolute de Sacramento arguant. In corpore articuli una est conclusio: Sacramentum, de quo est sermo, est in genere signi. Probatur: Ne loquimur de sacramentis, secundum quod important habitudinem signi, ergo. An

ROST. considerationem eorum, quae pertinent ad mysteria uerbi incarnati, considerandum est ecclesiae sacramentis, quae ab ipso verbo incarnato efficaciam habent. Et prima consideratio erit de sacramentis in communi. Secunda de vnoquoque sacramentorum in speciali.

CIRCA primum quinque consideranda sunt.

- ¶ Primo, Quid sit sacramentum.
- ¶ Secundo, De necessitate sacramentorum.
- ¶ Tertio, De effectibus sacramentorum.
- ¶ Quarto, De causa eorum.
- ¶ Quinto, De numero.

CIRCA primum quaeruntur octo.

- ¶ Primo, Vtrum sacramentum sit in genere signi.
- ¶ Secundo, Vtrum omne signum rei sacrae sit sacramentum.
- ¶ Tertio, Vtrum sacramentum sit signum unius rei tantum, uel plurium.
- ¶ Quarto, Vtrum sacramentum sit signum quod est res sensibilis.
- ¶ Quinto, Vtrum ad sacramen-

tum requiratur determinata res sensibilis.

¶ Sexto, Vtrum ad sacramentum requiratur significatio, quae est per uerba.

¶ Septimo, Vtrum requirantur determinata uerba.

¶ Octauo, Vtrum illis uerbis possit aliquid addi uel subtrahi.

ARTICVLVS PRIMVS. Vtrum sacramentum sit in genere signi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod sacramentum non sit in genere signi. Videtur enim sacramentum dici a sacramento, sicut medicamentum a medicando: sed hoc magis uidetur pertinere ad rationem causae, quam ad rationem signi, ergo sacramentum magis est in genere causae, quam in genere signi.

¶ 2. Praet. Sacramentum uidetur aliquid occultum significare, secundum illud Tobiae 12. Sacramentum regis abscondere bonum est. Et Ephes. 3. Quae sit dispensatio sacramenti absconditi a faculis in Deo: sed illud quod est absconditum, uidetur esse contra rationem signi. Nam signum est, quod praeter speciem, quam ingerit sensibus, facit aliquid aliud in cognitionem uenire, ut patet per Aug. in 2. de doctr. Christi. ergo uidetur, quod sacramentum non sit in genere signi.

¶ 3. Praet. Iuramentum quandoque sacramentum nominatur: dicitur enim in 1. de Cre. 22. quaestio 5. Paruuli qui sine aetate rationabili sunt, non cogantur iurare: & qui semel periuratus fuerit, nec tellis sit post hoc, nec ad sacramentum, id est, iuramentum accedat: sed iuramentum non pertinet ad rationem signi, ergo uidetur quod sacramentum non sit in genere signi.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in 10. de ciui. Dei, sacrificium uisibile, inuisibile sacrificij sacramentum, id est, sacrum signum est. RESPON. Dicendum, quod omnia quae habent ordinem ad unum aliquid, licet diuersimode ab illo denominari possunt: sicut a sanitate, quae est in animali, denominatur sanum, non solum animal, quod est sanitatis subiectum, sed dicitur, medicina sana, in quantum est sanitatis effectiua: dieta uero, in quantum est conseruatiua eiusdem, & uirna in quantum est significatiua ipsius. sic igitur sacramentum potest aliquid dici, uel quia in se habet aliquam sanctitatem occultam, & secundum hoc sacramentum idem est quod sacrum secretum, uel quia habet aliquem ordinem ad hanc sanctitatem, uel causam, uel signum, uel secundum quamcumque aliam habitudinem: specialiter autem nunc loquimur de sacramentis, secundum quod important habitudinem signi, & secundum hoc sacramentum ponitur in genere signi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quia medicina se habet, ut causa effectiua sanitatis, inde est quod omnia denominata a medicina, dicuntur per ordinem ad unum primum agens, & propter hoc medicamentum importat causalitatem quandam: sed sanctitas, a qua denominatur sacramentum, non significatur

tecedens, manifestatur ex hoc, quod sacramenti nomen est multiplex, & dicitur tam habens, quam causa, quam signum, & respectu sanctitatis occulte. Et rursum hoc manifestatur ex communi regula: quia omnia habentia ordinem ad unum, possunt diuersimode ab illo nominari, ut patet in sanitate & sanis. Hec satis clara sunt ex communibus regulis nominum multiplicium ad unum, uel in uno, uel ab uno, quae abusiue uocantur analogae. Vnde etiam Auctor in calce responsionis ad tertium, hanc abusionem corrigendo, cum dixisset, scilicet analogice, statim declarauit quid intenderet subdens, scilicet secundum diuersam habitudinem ad unum &c.

4. diff. 1. q. 1. art. 1. q. 1. & artic. 3. ad 1. & artic. 4. q. 1. ad 1.

* Alias per.

Lib. 2. cap. 7. circa princ. tom. 3.

22. q. 5. cap. parua. qui sine aetate.

Lib. 10. c. 5. non procul a prin. tom. 5.

